

és a csoportmunkának. Mindkét tevékenység megfelelően irányított begyakoroltatás után látványos eredményeket mutat. Az első, bátortalan kísérletek után a tanulók egyre nagyobb kedvvel vesznek részt a csoportos beszédhelyzetekben. A csoportok tagjai legtöbbször nem ugyanazok, ötletes módon újra meg újra szerveződnek, így nem alakul ki az a szokás, hogy a csoport legjobb beszédkésztségű tagja állandóan domináns, s az alacsonyabb tudásszinten lévő tanuló csak beletörődő legyintéssel nyugtázza, hogy megint csak a jókat szerepeltették. A pár- és csoportmunka gátlásfeszabadító hatása tehát egyértelműen pozitív a kommunikatív nyelvoktatásban.

A hallgatók részéről az eredményes tanítás nagy felkészültséget, s főként sok időt igényel, másrésztől jó színészi képességeket, empátiát s kellően élénk fantáziát kíván.

E sokoldalúság követelménye mellett szembe kell nézniük azzal a nehézséggel, hogy a tanulót felszabadítsák gátlásai alól, s egy idegen nyelven kommunikáló közösség aktív tagjává tegyék. Minden új próbálkozás ellenállásba is ütközik, ezért az első kísérletezők törekvése mindenképpen dicséretes, hiszen a következő generációknak nem kell az útpítés nehézségeit ilyen módon átélniük.

A kommunikatív nyelvoktatás számos lehetőséggel gazdagítja a megszokott tanórai munkát: képeket használ fel, illusztrációkat készít, interjúkat rögtönöz, rajzot, zenét, alkalmanként sportot is használ az élethelyzetek megteremtéséhez.

Egy valamit hangsúlyozni kell. A kommunikatív nyelvoktatás nem kívánja valamennyi régi, bevált módszert kiszorítani, nem vonja kétségbe a szükséges nyelvtani ismeretek elsajátításának fontosságát, mindössze azon fáradozik, hogy a rögzítés szintjéről az alkalmazás szintjére vigye az elsajátított ismereteket. Ilyen módon megvalósítható, hogy idegen nyelvet megértő és olvasó országból idegen nyelven beszélő országgá is válhassunk.

SZALKAI SÁNDORNÉ

Tanuljunk dalolva nyelveket!

*A legfontosabb a módszer,
és a mester, aki alkalmazza.*

Comenius

A századforduló óta heves viták folynak arról, hogy az idegen nyelveket „nyelvtanozó” avagy direkt módszerrel tanítsuk-e. A grammatizáló módszer hívei szerint – leegyszerűsítve: tanítsunk szavakat és nyelvtant, a direkt módszer hívei szerint: tanítsuk a nyelvet, azaz beszélni tanítsuk a tanulókat, és csak a valamennyire már beszélt nyelvhez fűzzük a nyelvtani ismereteket.

Ezek abból indulnak ki, hogy a nyelv nem szavakból, hanem mondatokból áll, tehát mondatokat kell tanítani. A grammatizáló módszer hívei előtt példa a latin nyelv tanítása; a direkt módszer hívei az anyanyelv tanulásának útját-módját kívánják követni. Elméletileg ez a felfogás vitathatatlanul helyes, a gyakorlatban azonban újra és újra kezdődnek a viták, s hol az egyik, hol a másik módszer kerül előtérbe. Megfelelő szintézis kialakítása mind ez ideig nem sikerült. A gyakorlatban a helyzet kb. ez: a tanulók kimondanak egy mondatot az idegen nyelven, s ez csak kivételesen hibátlan, ami azt jelenti, hogy a tanítási óra nagy része a hibák javításával telik el. S ez óráról órára így történik, mert az egyszerű kijavított hibák nem tűnnek el: újra és újra megisméltődnek. Azaz: a tanítási óra elpocsékolódik...

Az első probléma tehát, amit a módszernek meg kell oldania ez:

Hogyan lehetne elérni, hogy a tanulók az órán soha ne mondjanak ki hibás mondatot, és ne halljanak hibás beszédet?

A módszertani következetesség elvének megfelelően alkalmazzuk mindazt, amit *Berlitz*, *Gouin* és mások ránk hagytak – többek között a szemléltetés és cselekedtetés, a tanulók aktivizálásának parancsát. Ezeket a „fogásokat” azonban nem csak az első néhány órában alkalmazzuk, hanem tanéveken át, *mindig ismételve és ismételve* a szemléltetve, cselekedtetve tanult tananyagot.

Ez a következőképpen történik: Mint általában, azzal kezdjük a tanítást, hogy feltezzük a kérdést: *Was ist das?* és szemléltetjük a tárgyat, válaszolunk a kérdésre, majd a következő kérdés: *Wie ist das? Wo ist das?* és így tovább szemléltetve a tárgyakat, majd cselekedve-cselekedtetve: *Geh zur Tür! Öffne das Buch.* stb. stb. *Isméltetjük* kórusban, egyesekkel, csoportokkal a kérdést, a feleletet, a parancsot, a választ stb. Ez így történt eddig is.

Az új ezzel kezdődik:

A tanár ezt mondja: Mostantól kezdve az első kérdést „A” teszi fel, és „B” válaszol rá stb. A kérdés „A” tulajdona, a felelet „B”-é! Mindig ők teszik fel először, és ők jelölik ki, hogy ki mondja utánuk, hogy kórusban az osztály ismétlje stb. Ugyanígy „B” mondja a feleletet, ő jelöli ki, hogy ki mondja utána, dirigálja az osztályt, a csoportot, hogy ismételjék a szöveget. És ez óráról órára így történik. „A”, „B”, majd egyre-másra minden tanuló megkapja a szerepét: kérdeznek, felelnek, kérdegetnek, feleltetnek. Lassan az *egész tananyag átmegy a tanulók kezébe*, s egymástól tanulják egymás szerepét, a tananyagot. Óráról-órára kb. 6-8, esetleg 10 kérdés-felelet kerül egy-egy tanuló birtokába. Az *egész osztály aktivizálódik*. A gyerekek figyelnek, mert mindegyik várja, hogy sorra kerüljön, szerepeljen, ez sikerélményhez juttatja őket.

Néhány óra után dalok, versek, szólásmondások kerülnek – mintegy élénkítőül – a dialógusok közé. Lehetőleg olyan szókinccset tartalmazó szövegek, amelyek a dialógusban előfordulnak, illetve olyan szavak, amelyek az anyanyelv és az idegen nyelv szókincsében azonosak, hasonlóak (vö. *Vincze László – Vincze Flóra: Német-magyar hasonlósági szótár.*). *A dal, a vers is egy-egy tanuló birtokába kerül; ő énekl, szavalja el, hibátlanul, szépen előadva.* Ugyanígy a szólásmondások is egyre-másra megszakítják a „játékot”. A hibátlan előadást ismétlik mások, egy-egy csoport, az osztály: kórusban.

Mindezzel elérjük, hogy a tanulók hibátlanul beszélnek, gyarapodik a szókincsük, sokkal könnyebben, mintha szavakat tanulnának, mert a dallammal könnyen megtapad a szöveg, s fejlődik az idegen nyelv igényelte megfelelő *artikulációs bázis*.

Az első tanévben e módszer szerint kb. 100 kérdés és felelet (beszédgyakorlat), 10-20 dal, vers *tökéletes begyakorlása* történhetik meg. Amikor az első mondatok gyakorlása már szinte fölösleges, akkor ezeket csak időnkint ismétljük, helyettük az újabb és újabb mondatok ismétlésével foglalkozunk. Így a második félévben már kb. az eddig gyakorolt anyagnak csak mintegy harmada fér bele az órába, a másik kétharmadot az új anyag adja. De sosem ejtjük el a teljes anyag semelyik részét véglegesen, időnkint a legelső kérdésekre is újra meg újra sor kerül.

Az első félévben se írás, se olvasás nincs. Ez csak a második félévben kerül sorra, és pedig a tökéletesen begyakorolt szövegek írásával-olvasatásával. Óráról órára 2-3 kérdést-feleletet írunk a táblára, ezt a tanulók lemásolják. Közben felhívjuk figyelmüket arra a különbségre, ami az anyanyelv és az idegen nyelv ortográfiája között mutatkozik.

A második tanévben az eddigiek folytatásaként újabb versek, dalok kerülnek szétosztásra és valódi dialógusok: az üzletben, a színházban stb. stb. ugyancsak a párbeszéd újra és újra ismételtetésével.

A második évben már rendszeres nyelvtani ismereteket is nyújtunk, ugyancsak a tökéletesen begyakorolt mondatok alapján. *Először a szabályszerűségeket tanítjuk* (ez minden nyelvben kb. 70-80%), aztán alkalmilag beszélünk a kivételekről, amikor éppen előfordulnak. Ez a módszer induktív. Vagyis: pl. elragoztatunk két-három igét, s levonjuk a szabályt. *Csak a feltétlen szükségeset tanítjuk a nyelvtanból*, hogy a tanulók tudatosan beszéljék „helyesen” a nyelvet.

VINCZE LÁSZLÓ